

Rohrflöte - основен регистър за малките органи

Камен Петев

При изграждането на един малък орган - преносим или стационарен - трябва да се решат твърде много проблеми с голяма техническа гъвкавост и много малко на брой темброви регистри. Предназначението на малкия орган, особено на преносимия, в повечето случаи е смесено, като той трябва задължително да предоставя възможността с него да се изпълняват концертни произведения, както и солово звучене в камерен състав. В противен случай пренасянето на различни места на сравнително тежък инструмент би се обезсмислило. В същото време цената и теглото на инструмента определят един много малък брой регистри - 2 до 5 /6/ максимум, при това - малки и почти само дървени тръби. Оттам и регистрите са поставени на по-висока основа - 4' , дори 2'. В същото време винаги е нужен един 8' -ов базов регистър, за да звучи в точната октавова група.

Ако разгледаме диспозицията на голям брой малки органи, ще открием че като базов регистър най-вече се срещат два типа - Rohrflöte 8' и Gedakt 8'. Гедактът, особено като дървен, е доста индеферентен и глухо звучащ и добре служи за тиха основа на тембри за съпровод, continuo, а дори и за принципален тембър с малки корони /Aliquote /. Нека, обаче да разгледаме по-внимателно Rohrflöte. Рорфлейтата е най-често метален регистър, полузапушен, сравнително тясно мензурирана флейта. Горният край на тръбата е затворен с шапка, в която има отвор, ок. 1/4 от диаметъра на тръбата и този отвор продължава над шапката с малка отворена нагоре тръбичка, с дължина ок. 1/4 от дължината на основната тръба. С тази конструкция се получава подтискане на някои обертонове, като силно звучат само нечетните /повечето дисонантни/, подобно на Гедакта. В същото време малката отворена тръбичка позволява да се появят и отделни четни /консонансни/ обертонове, които понякога дори силно се потенцират от малката тръба. Така получаваме една картина по-силно звучащи квинта, терца, септима и т.н. обертонове; и към тях звучат много по-тихо октавите, а отделни единични обертонове зазвучават почти чуваемо силно. При промяната на съотношението между дължината на малките тръбички и дължината на звуковата вълна, в горните октави тези единични обертонаве зазвучават все по-силно и тембърът става все по-специфичен и индивидуален. Заедно с тези промени в характера на тембъра по височина, тембърът на Рорфлейтата звучи в средата на теситурата /прибл. първа октава/ спокойно и напевно. Нагоре става все по-светла и звучи с повече напрежение, а в трета октава се усеща и лека дрезгавост. В малка октава зазвучава по-глухо и все по-надолу отново зазвучава с напрежение. Трябва да се отбележи, че в последната, голяма октава, Рорфлейтата се интонира по-тиха и много често последната октава изобщо се прави без допълнителен отвор - става запушена. Идеята е Rohrflöte да може сама на себе си да акомпанира. Както видяхме този регистър е много чувствителен към различните обертонове в различните височини и в комбинация с други регистри взаимно се потенцират съпадащите обертонове, така се получават извънредно много темброви варианти. Още по-специфични тембри могат да се получат с други регистри от този род, например с Quintadena, Sesquiltera, Spitzflöte и т.н. Съчетавайки я с отделни

аликвотни регистри може да се получат дори причудливи и много удачни нюанси. Същевременно тя остава един флейтов регистър, сравнително тих и относително беден на обертонове, така че освен солови и комбинативно-палитрови, добре изпълнява функциите си на съпровождащ инструмент или лека основа на вертикална, дори принципална структура.

Така разнообразните и специфични темброви нюанси, съчетани и с промяната на характера във височина, както и основата му на тих, флейтов регистър, прави Rohrflöte изключително гъвкав и удачен за използване в различни комбинации при органи с много малка диспозиция. Всъщност качествата на Rohrflöte са винаги на разположение на органиста, независимо дали е на малък или голям орган.